

מכתבים למערכת

הקפאת זרע לקיום מצות "פרו ורבו"

לכבוד העורך,

ברצוני להעיר מספר הערות למאמרו של הרב בקשי דורון שליט"א בענין הוצאת זרע לקיום פריה ורביה (לעיל עמ' 279-284). * איני בא לחלוק ח"ו על פסק הרב הגאון המחבר, אלא כותב אני את הנקודות שאינן ברורות לי כי תורה היא וללמוד אני צריך.

א. הרב מביא חקירה האם מצות פרו ורבו היא הבאת הבנים לעולם, והביאה היא רק הכשר מצוה, או שמעשה המצוה הוא מעשה הביאה, ומציאות הבנים היא רק תנאי המצוה ותכלית קיומה. מסקנת הרב היא שאם המצוה היא הבאת הבנים לעולם, הרי חיוב המצוה הוא שיהיו בנים בכל דרך שהיא ואפשר גם שחייב לגסות בכל הדרכים אם אינו מסוגל לקיים בדרך כל הארץ, ולפי זה גם רווק חייב לקיים המצוה בפועל ולהביא בנים. אך אם נאמר שקיום המצוה הוא מעשה הביאה, מסתבר שהחיוב הוא רק ביאה בדרך כל הארץ, ואז רווק עדיין לא התחייב בפועל.

לענ"ד, אפשר לומר שקיום המצוה הוא הוצאת הזרע לשם הפרייה, והלשון "ביאה" שנקטו האחרונים לא באה לציין ביאה דווקא, אלא את המעשה שאדם עושה בפועל כדי להפרות, ולכך התכוונו כל האחרונים שדנו בשאלה זו. הפוסקים שרצו לחלוק על דברי המנחת חינוך שקיום מצות פרו ורבו הוא קיום ילדים, ואז אין כל מעשה, רצו להרגיש כי המצוה מתקיימת בזמן המעשה, שהוא מעשה הביאה, אך אם המעשה הוא הוצאת זרע בדרך אחרת — יקיים האיש את המצוה בעת שעושה מעשה שמביא להפרייה.

במחלוקת בנתעברה באמבטי האם קיים מצות פרו ורבו, ניתן לומר כי הסוברים שלא קיים את המצוה יסברו שאדם שלא עשה מעשה לא

קיים מצוה, אך אם יוציא זרע בידיים יקיים את המצוה אף לרעת הסוכרים שמצות פרו ורבו אינה מציאות בנים אלא מה שמכונה "ביאה"¹.
 ב. הרב פסק, בסופו של דבר, כי מכיוון שהבחור לא נשא אשה עדיין אינו חייב במצות פרו ורבו בפועל. גם לפי דברי הרב הלכה זו נכונה רק לשיטת ה"הר צבי" שהביאה היא המצוה ולכן מי שאינו נשוי אינו יכול לקיים המצוה בפועל. אך, לכאורה, ניתן גם לפסוק כן במקום צורך גדול, כמו ה"מנחת חינוך" וה"פרי יצחק" שהמצוה היא מציאות הבנים, ואז גם רווק חייב בפרו ורבו בפועל. כאן יש להוסיף כי ההר צבי² עצמו התיר הזרעה מלאכותית של בעל לאשתו כי מאחר ועושה זאת לשם תיקון אין כאן איסור השחתת זרע (וזאת למרות שהוא סובר שמצות פרו ורבו היא הביאה ולא מציאות הבנים).

ג. הרב הכותב הניח שיש היתר להוציא זרע להפרייה רק למי שחייב בפועל במצות פרו ורבו, אך מי שאינו חייב בפועל — כמו רווק — אסור לו להוציא זרע לשם קיום המצוה. החילוק בין חייב בפועל ואינו חייב בפועל אינו ברור לי. וכי אדם שלא קנה אתרוג בערב חג הסוכות אינו חייב בפועל במצות ארבעה מינים? או האם נאמר שאדם שלא קנה סכין למילה לא יתחייב כרת אם אינו מל עצמו, בגלל שלא התחייב בפועל במצות מילה?

יש להוסיף ולומר כי אדם שאינו נשוי מחוייב יותר "בפועל" במצות פרו ורבו, מאשר אדם שלא קנה אתרוג במצות ארבעה מינים, מכיוון שבלי אתרוג אי אפשר לקיים מצות ארבעה מינים, בעוד שבלי נישואין אפשר לקיים מצות פרו ורבו. ראיה לדברי הם דברי הרא"ש בכתובות ז' ע"ב בענין ברכת אירוסין, האומר: "ונראה לי כי ברכה זו אינה ברכה לעשות המצוה, כי פריה ורביה היינו קיום המצוה, ואם לקח פילגש וקיים פרו ורבו אינו מחוייב לקדש אשה, וכן הנושא זקנה... או עקרה... מברכים ברכת חתנים ואין חיוב במצוה זו שאין בה קיום מצות פריה ורביה, והילכך לא נתקנה ברכה במצוה זו. ואף בנושא אשה לשם פריה ורביה — כיון שאפשר לקיים פרו ורבו בלא קידושין ולא דמי לשחיטה שאינו מחוייב לשחוט ולאכול, ואפילו הכי כשהוא שוחט לאכול מברך,

1. ראה לשון הגר"ע יוסף שליט"א, שו"ת יביע אומר ח"ב אהע"ז סי' א' סוף אות (ד) שכתב על קיום המצוה בהזרעה: "...וכ"ש בנ"ד שעל דעת כן הוא עושה, שנותן זרעו כרי שתתעבר אשתו, שאף להחיד"א חשיב שפיר מכיון לצאת י"ח. ואע"פ שמחוסר קריבה, לא כמחוסר מעשה דמי, ודו"ק. עכ"ל. — העורך.

דהתם אי אפשר לו לאכול בלא שחיטה, אבל הכא אפשר לקיים פריה ורביה בלא קידושין, וגם התם אפקיה קרא בלשון צווי דכתיב: "וזבחת ואכלת" אבל הכא כתיב "כי יקח איש",... וברכה זו נתקנה לתת שבח לקב"ה אשר קדשנו במצוותיו והברילנו מן העמים, וצונו לקדש אשה המוחרת לנו ולא אחת מן העריות, עכ"ל. ומכאן משמע בבירור שהנישואין אינם משנים את חובתו של אדם לגבי מצות פרו ורבו.

לפי פסק הגרש"ז אויערבאך וכן לפי ה"עמק הלכה" (המצוטטים במאמר המחבר) מותר להוציא זרע גם בקיום "שבת כלשהוא", ולכן אין חשיבות לדיון ממתי מתחייב בפרו ורבו, כי בודאי גם רווק מקיים שבת כלשהוא.

בברכה

דר' דניאל מלאך
ירושלים.